

רבי שמואל יעקב בורנשטיין שליט"א ראש הישיבה

אוצר החכמה

אוצר החכמה

בגמ' ברכות דף י"ז ע"א "רבי יוחנן כי הוה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הם עומדים אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם ועליו אמר שלמה טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו", רבי יוחנן היה בעצמותו ספר איוב, וכאשר אמר על עצמו (ברכות דף ה' ע"ב) שמתו לו עשרה בנים "ואי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר", ועיין שם ברש"י ד"ה דין גרמא דעשיראה ביר: "זה עצם של בן עשירי שמת לו", ובד"ה ביר: "כמו בר וצר עצם פחות מכשעורה ממנו בסודרו לעגמת נפש". ובר"ח שם שנפל לתוך יורה רותחת ותמסמס כולו ונשאר עצם קטנה ובזה היה מנחם אבליים. ידידנו הגדול הגאון ר' בערל זצ"ל סיים ספרא דאיוב, כמה שנים של מחלות ויסורים יסורי גוף וגם יסורי נפש במשך שנים רבות. מה אמרה מהותו אשרי מי שגדל בתורה. אנו זוכרים אותו מאז שבא לישיבה הק' דמיר ודבק ברבותיה וצללה"ה, אבל כבר אז גדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו, עמל בתורה מפרך עם חיות עצומה בתורה, הריתחא דאורייתא בבית המדרש בלימוד, באמירת חבורות שהסעיר את כל בית המדרש, הליגען אין לערנען, השקיעות העצומה עם הכשרונות והידיעות.

אולם כאן התחילה ביותר מדרגת התלמיד כאשר ביטל עצמו לרבותינו הגדולים הגר"ח והגר"נ וצללה"ה, וביחוד כאשר קיבל את דרך לימודו של מורנו מאור עינינו הגר"נ וצללה"ה, ואמנם הוא היה מגדולי מרביצי ומפיצי תורתו בעל פה ובכתב. כח ההתבטלות שלו לא היה רק לרבותיו אלא היה מיוחד בביטול לדעת תורה של גדולי הדור. וכך חנך את התלמידים להתבטל לדעתם. כאשר נועץ בהם היה ממעט בדבריו במשקל ובמדה כי העריך כי במילים ספורות הם עומדים על הדבר והיה מעמיק הרבה בתשובתם. שמעתי כמה היה מרן הגרא"ל שליט"א מעריך אותו וגם כשהיו אנשים רבים היה מורה ליתן לו כסא לישיב מפני שהעריך את התבטלותו לדעת תורה. מסירת התורה שלו היה כולו מסירה כפי הדרך שקיבל.

נאמר בימי השבעה.

כתיב (שמות כ"ה מ') "וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר", ובמדרש רבה (במדבר פרשה יב פיסקא ט'): "וכן אתה מוצא במשה שנתן נפשו על שלשה דברים נקראו על שמו ואלו הן דינים תורה ומשכן דינים מנין דכתיב (שמות יח) וישב משה לשפוט את העם וגוי ונקראו על שמו דכתיב (דברים לג) צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל תורה מנין שנאמר (שמות כד) ויהי משה בהר מ' יום וגוי ונקראת על שמו שנאמר (מלאכי ג) זכרו תורת משה עבדי משכן מנין שכן את מוצא שהיה משה מחזר על האומנין בכל יום ובכל שעה ללמדם כיצד יעשו את המלאכה שלא יטעו בה לפי שאמר לו הקב"ה וראה ועשה כתבניתם וגוי ולכך כתיב על כל דבר ודבר כאשר צוה ה' את משה שלא היה זו מעל גביהם", ולכך זכה למדרגה כזו של רב. כזו התקשרות עצומה כפי שראו בלויה שתלמידים מררו בבכי באין הפוגות בלא מעצור. חזיון נפלא שלא רואים כמוהו.

לא"ה 1234567

כתיב: "והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש" מפני אשר ירד עליו ה' באש, מגיד שהתורה אש ומאש נתנה ובאש נמשלה, ומה דרכה של אש שאם קרב אדם אצלה נכוה רחק ממנה צנן אין לו לאדם להתחמם אלא כנגד אורה" (מכילתא יתרו פרשה ד). "נטילתה כנתינתה מה נתינתה בששים רבוא אף נטילתה בששים ריבוא" (כתובות י"ז א'). כבוד התורה דיחיד (מגילה ג' ב') דינו באותה מדת הכבוד שהיתה במתן תורה דסיני, ואף הוא בבחינת "אש", וכדתנן "והוה מתחמם כנגד אורן של חכמים והוה זהיר בגחלתן שלא תכוה". אי' בגמ' יומא (נ"ג א') רבא כד הוה מיפטר מיניה דרב יוסף הוה אזיל לאחוריה - כדין תלמיד הנפטר מרבו - עד דמנגפן כרעיה ומתווספן אסקופא דבי רב יוסף דמא אמרו ליה לרב יוסף הכי עביד רבא (שהוא היה מאור עינים ואינו מכיר בדבר. רש"י) א"ל יהא רעוא דתרום רישך אכולא כרכא. ופירש"י: תהיה ראש ישיבת הכרך. ובפירוש ר"ח הוסיף: וי"א שתהיה בכל הלכה כרבא. כלומר שמכאן זכה רבא שתהא הלכה כמותו לגבי אביי בכ"מ מלבד יע"ל קג"ס (ע"ד שמצינו, עירובין י"ג ב'), וכי מאחר שאלו ואלו דא"ח מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן מפני שנוחין ועלובין היו וכו'). בחינה דומה מצינו ברבא בגמ' שבת פ"ח "ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא ויתבה אצבעתא ידיה תותי כרעא וקא מייץ בהו וקא מבען אצבעתיה דמא (היה ממעכן ברגליו ואינו מבין מתוך טירדא. רש"י) א"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפחזותייכו קיימיתו איבעיא לכו למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא לא קבליתו (קודם ששמעתם אותה היאך היא קשה ואם תוכלו לעמוד בה קבלתם עליכם לקיימה. רש"י) א"ל אן דסגינן בשלימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם (התהלכנו עמו בתום לב כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטעינו בדבר שלא נוכל לעמוד בו. רש"י) הנך אינשי דסגן בעלילותא כתיב בהו וסלף בוגדים ישדם". אותה שקיעות שהיתה בעמלה של תורה היתה גם כשעסק בכבוד רבו. הלב קרוע ומורתת, ממאן ומסרב להאמין, אוי מה היה לנו.

תהילים פרק מ"ה פסוקים א' - ה' "למנצח על ששנים לבני קרח משכיל שיר ידידות. רחש לבי דבר טוב אמר אני מעשי למלך לשוני עט סופר מהיר. יפפית מבני אדם הוצק

חן בשפתותיך על כן ברכך א' לעולם. חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. והדרך צלח רכב על דבר אמת וענוה צדק ותורך נוראות ימינך", וברש"י: "על שושנים, לכבוד תלמידי חכמים יסדו השיר הזה שהם רכים כשושנים ונאים כשושנים ומרטיבים מעשים טובים כשושנים. שיר ידידות, שיר אהובים שיר של שבח להם להאחיבם על הבריות ולהאחיב תורתם עליהם. חגור חרבך על ירך, להלחם מלחמתה של תורה והוא הודך והוא הדרך". רש"י תהילים פרק מ"ה פסוק ה': "על דבר אמת - להורות כדת ולהתנהג בענות צדק. ותורך - התורה ודבר האמת שתעסוק בו היא תורה אותך טכסיסי המלחמה לעשות ימינך נוראות לפי שהזכיר תלמוד תורה בלשון מלחמה נופל בו לשון ימין המיומנת להלחם (כלומר הסדר להלחם ביד ימין)". "על דבר אמת - להורות כדת ולהתנהג בענות צדק. **תורה**, מה שרכש במלחמתה של תורה במיר ומקומות התורה שלמד עוד בחו"ל ו**דבר האמת**". מסר נפשו על האמת, על קוצו של יוד. ואמנם סבל מכך אבל היה כולו זרע אמת. בתורה ובהנהגה ובמוסר. וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב. שם טוב הוא כתר המעשים והמדות הטובות והנאצלות עין טובה ולב טוב, המסירות לידידים וזכה לכמים הפנים אל הפנים כן לב האדם אל אדם. המסירות לתת ולתת בלא גבול.

בקבורה עמד אב שהגאון ר"ב ז"ל עם אחד מידידיו הגדולים ביותר, הצילו את בנו להיותו בן תורה, הקדישו לו שעות, היה בא כסדר, ואמר האב יש ג' שותפים והוא שותף רביעי ומירר בבכי. בשבעה שמענו בני תורה שאמרו שהוא היה אבינו, וכל זה בתקופת מחלתו הקשה. היה תלמידו של הגר"נ גם במובן להרביץ תורה במסי"נ. הרעק"א אמר שזה אפשר לומר עליו בהספדו שהרביץ תורה ביסורים גדולים לתלמידים.

מדרש רבה שיר השירים פרשה ו פסקה יג: "כד דמך ר' בון ברבי חייא עאל ר' זירא ואפטר עילוי (קהלת ה') מתוקה שנת העובד נימר לכו למה רבי בון דומה למלך שהיה לו כרם ושכר עליו פועלים והיה שם פועל אחד מתכשר במלאכתו יותר מכולן כיון שראהו המלך כשר במלאכתו יותר מדאי אחזו בידו והתחיל מטייל עמו ארוכות וקצרות לעתותי ערב באו הפועלים ליטול שכרן ובא אותו פועל ליטול שכרו עמהם ונתן לו המלך שכרו כמותן התחילו הפועלים מצירים אמרו לו אדוננו המלך אנו שיגענו כל היום וזה לא יגע אלא שתים או שלש שעות ביום והוא נוטל שכרו כמותינו אמר להם המלך מה אתם מצירין יגע זה בשתים או בשלש שעות מה שלא יגעתם אתם כל היום כלו כך יגע רבי בון בר חייא לעשרים ושמנה שנה בתורה מה שלא יגע תלמיד ותיק למאה שנה אמר ר' יוחנן כל מי שהוא עוסק בתורה בעולם הזה אף לעתיד לבא אין מניחין אותו לישן אלא מוליכין אותו לבית מדרשו של שם ועבר ושל אברהם יצחק ויעקב ושל משה ואהרן ועד היכן עד (ד"ה א' י"ז) ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים אשר בארץ". מדרש רבה קהלת פרשה ה פסקה טו "חייא בר רב אדא בר אחתיה דבר קפרא דמך אמרי לר' יוחנן עול ואפטר עלוי אמר לון ייעול רשב"ל דהוא ידע מה חייליה עאל ר' שמעון ואפטר עלוי דודי ירד לגנו הקב"ה יודע מעשיו של רבי חייא בר אדא וסילקו".

הכח העצום להסתיר רצה להסתיר מפני עצמו, להתעלם מן הכל לא לותר ולהמשיך. עד יום מותו. כתיב (שמואל א' כ"ח יד-כ) ויאמר לה מה תארו ותאמר איש זקן עלה והוא עטה מעיל וידע שאול כי שמואל הוא ויקד אפים ארצה וישתחו. ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני להעלות אתי ויאמר שאול צר לי מאד ופלשתים נלחמים בי ואלהים סר מעלי ולא ענני עוד גם ביד הנביאם גם בחלמות ואקראה לך להודיעני מה אעשה. ויאמר שמואל ולמה תשאלני וה' סר מעליך והי ערך. ויעש ה' לו כאשר דבר בידי ויקרע ה' את הממלכה מידך ויתנה לרעך לדוד. כאשר לא שמעת בקול ה' ולא עשית חרון אפו בעמלק על כן הדבר הזה עשה לך ה' היום הזה. ויתן ה' גם את ישראל עמך ביד פלשתים ומחר אתה ובניך עמי גם את מחנה ישראל יתן ה' ביד פלשתים. וימהר שאול ויפל מלא קומתו ארצה וירא מאד מדברי שמואל גם כח לא היה בו כי לא אכל לחם כל היום וכל הלילה. ואי בילקוט שמעוני שמואל א פרק כ"ח (רמז קל"ט) "וימהר שאול ויפול מלא קומתו ארצה, אמרו לו אבנר ועמשא מה אמר לך שמואל, אמר להם אמר לי למחר את נחית לקרבא ונצח ובניך מתמניין רברבין. א"ר שמעון בן לקיש באותה שעה קרא הקב"ה למלאכי השרת ואמר להם בואו וראו בריה שבראתי בעולמי, בנוהג שבעולם אדם שהולך לבית המשתה אינו מוליך בניו עמו מפני מראית העין וזה יורד למלחמה ויודע שהוא נהרג נוטל בניו עמו ושמה על מדת הדין שפוגעת בו. ואמר מו"ר הגרי"ס זצללה"ה דיש ללמוד עד כמה גדול כח מדת הצניעות והכיסוי של שאול, שאפשר היה לו ליראות כדרך אדם ששמחה גדולה בלבו, ולמחר הוא נחית לקרבא ונצח ובניך מתמניין רברבין.

בגמ' (מו"ק כ"ו א') א"ר הונא א"ר חלבו הרואה ס"ת שנשרף חייב לקרוע שתי קריעות אחת על הגויל ואחת על הכתב. הנה כתב המשך חכמה בפי' כי תשא: הענין כי אלמלא חטאו ישראל בעגל ולא נשתברו לוחות ראשונות לא נשתכחה תורה מישראל ולא היתה אנמה ולשון שולטת בהם. והביאור כי לולא זאת היתה הופעת אור האלקי פועל בהם והיו מזוככי החומר והיו ממלכת כהנים וגוי קדוש. אבל כעת צריך כל אדם ליגע לזכך חומריותו בתכונות נפשו במדות ישרות וטהורות, גם לעמול על לימוד התורה ולהשחיר את פניו כעורב (יעוין עירובין כ"ב ב' א"ר חסדא קווצותיו תלתלים שחורות כעורב מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות, שחורות כעורב במי אתה מוצאן במי שמשכים עליהם לבית המדרש, רבה אמר במי שמשחיר פניו עליהם כעורב) ואח"כ לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא סייעתא דשמיא וכו' לכן הלוחות ראשונות מעשה אלקים המה הקב"ה בכבודו עשאו, גם הכתיבה, לא כן לוחות שניות משה פסל אותן גם הכתיבה משה כתבן כדרך כל אדם הכותב, אבל החקיקה מזה ומזה כדרך שהיה בלוחות הראשונות שזה ענין ניסי ונפלא, כמאמרם ז"ל שמ"ס וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין, זה הי' מפועל אלקי, כדי להראות שהחומר צריך האדם לזכך אותו וירמוז שגם הכתיבה הוא להכנה ממפעל אדם, ואח"כ זוכה לחקיקה הוא מצד עזר הקב"ה ולכן כתיב ויכתוב על שני הלוחות כמכתב הראשון, היינו שהיו חקוקין "מזה ומזה הם כתובים חרות על הלוחות" עכ"ל.